

ÇOK İŞLEVİLİ SÖZCÜKLERİN RUSÇADAN TÜRKÇEYE ÇEVİRİSİNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

CHALLENGES IN TRANSLATING MULTIFUNCTIONAL WORDS FROM RUSSIAN TO TURKISH

Nuray DÖNMEZ

Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, nuray.donmez@selcuk.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 3 Temmuz 2023
Kabul edildiği tarih: 4 Eylül 2023
Yayınlanma tarihi: 25 December 2023

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 3 July 2023
Date accepted: 4 September 2023
Date published: 25 December 2023

Anahtar Sözcükler

Çeviribilim; Çok İşlevli Sözcükler;
Sesbilim; Tonlama; İletişimsel Dil;
Sözlü İfadeler

Keywords

Translation Studies; Multifunctional Words; Phonology; Intonation; Communicative Language; Verbal Expressions

DOI

10.33171/dtcjournal.2023.63.2.3

Öz

Çeviri, dil öğrenim süresince başvurulan vazgeçilmez yöntemlerden biridir. Çeviri, öğrenme çıktılarının sağlıklı değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bir dildeki sözlü veya yazılı bir metni başka bir dilde ifade etme ve bir üst evrede fikir, his ve duyguları da aktarabilme yetisi, çevirinin eşdeğerliğinin sağlanması açısından önemlidir. Rusçada yaygın olarak kullanılan çok işlevli sözcüklerin çeviri esnasında erek dile aktarımı zordur. Sahip oldukları sözlük anlamının dışında farklı anlamlara gelebilir ve cümlelerin farklı öğeleri olarak karşımıza çıkabilir. Çok işlevli sözcüklerin erek dilde kazandığı karşılığı netleştirmede tonlama ve buna bağlı olarak cümle içi bağlama göre kullanım, temel belirleyicilerdir. Duygunun sese ve beden diline yansıttığı tonlamada ses tonu (sesin alçaltılıp yükseltilmesi), beden hareketleri, jestler gibi unsurlar önemlidir. Tonlamanın yazıya aktarılması zordur. Sese dayanan bir söyleyiş kuralı olduğu için sözlü konuşmada karşımıza çıkar. Tonlama, söylenen ifadelerin/duyguların aktarımına netlik kazandırmak için başvurulan önemli bir dil unsurudur; ancak yazılı ifadede bağlama göre anlam kazanır. Çalışmada Rusçada sözlü ifadede işlevsellik kazanmış ve zengin bir anlam havuzuna sahip olan çok işlevli sözcükler, Türkçede edindiği anlamlarla edebî çeviriler üzerinden gösterilmektedir. Çalışmanın veri bütüncesini A. P. Çehov'un "İvanov" adlı oyunu oluşturmaktadır. Çehov'un öykülerinden ziyade oyununun seçilmesindeki başlıca gerekçe; piyeslerde konuşma dilinin yoğun kullanımının çok işlevli sözcüklerin incelenmesi açısından uygun bir malzeme ortaya koymasındır. Çalışma Ataol Behramoğlu'nun çevirmenliğinde 2002 yılında İş Bankası Kültür Yayınları ve Mehmet Özgül çevirmenliğinde 2006 yılında Cem Yayınevi'nden çıkan çevirilerle sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede çalışmada amaç; çok işlevli sözcüklerin ve sözcük kalıplarının Türkçeye aktarımında Rusçadaki tonlama türleriyle edindiği anlam çeşitliliğini ve eşdeğerliğini edebî eserlerin çevirisi üzerinden göstermektir. Çalışmada sesbilimsel karşılaştırma, gözlem ve açıklama yöntemleri kullanılmıştır.

Abstract

Translation is one of the methods used in foreign language education. Translation method allows for a healthy assessment of learning outcomes. The ability to express an oral or written text in another language and convey ideas, feelings and emotions at a higher level is important in terms of ensuring the equivalence of translation. It is difficult to transfer the multifunctional words, which are widely used in Russian, to the target language through translation. They can have various meanings apart from their lexical meaning. The meaning of multifunctional words in the target language is clarified by taking into account the intonation and context. Elements such as the tone of voice (lowering and raising the voice), body movements and gestures are important in intonation, where emotion and feelings are reflected in the voice and body language. Intonation is difficult in written language. Since multifunctional words are based on sound, it is easier to translate them orally. Intonation is an important language element that adds meaning to the expressions and the emotions that these expressions include, but the intonation in written language is created within the context. In this study, multifunctional words which are used in spoken language and have rich meanings in Russian are examined through literary translations from Russian into Turkish. "İvanov" by A. P. Chekhov constitutes the corpus data of the present study. The main reason for choosing Chekhov's plays instead of his stories is that the former extensively utilizes spoken language, providing an appropriate source for analyzing multifunctional words. The study is limited to translations composed by Ataol Behramoglu published in 2002 by İşbank Cultural Publications, and by Mehmet Ozgul, published in 2006 by Cem Publishing. The aim of this study is to observe the transfer of multifunctional words, which have many meanings with the intonation types in Russian, into Turkish through the translation of literary works. Phonological comparison, observation and explanation methods have been used in the study.

Giriş

Rusça, gerek sözcük dağarcığı gerekse fonetik yapısı ve detaylı dilbilgisi kurallarıyla yabancılar için öğrenim aşamasında zorluk teşkil eden bir dildir. M. V. Lomonosov, “*Rus dilinin hiçbir Avrupa dilinde olmadığı kadar doğal bir zenginliği, güzelliği ve gücü*” (Rozental, Golub ve Telenkova, 2004, s. 4) olduğunu belirtir. Rus dili öğreniminde leksikoloji ve dilbilgisi gibi yazılı kuralların dışında dilin bütünleyici unsurları olan görsel ve işitsellik de büyük önem taşımaktadır. Dilin bu zenginliği, konuşma dilinin yanı sıra edebî dilde de sıkça kullanılan çok işlevli sözcüklerde karşımıza çıkar. Edebî eserlerin anlaşılmasında, Rusça-Türkçe sözlük içeriklerinin hazırlanmasında ve özellikle sözlü dilin aktarımında, bu sözcüklerin karşılığını bulmak zordur.

Çalışmalarında kimi Rus araştırmacılar biçimbirim açısından çok işlevli sözcükleri ele alırken, kimileri sözcük yapılarında çok işlevliliği, kimileri de ifadede çok işlevliliği inceler. Bu nedenle Rusçada çok işlevli sözcükler üzerine yapılan çalışmalarda farklı bakış açıları ve yorumlar karşımıza çıkar. V. A. Beloşapkovaların editörlüğünde çıkan *Çağdaş Rus Dili (Sovremenniy Russkiy Yazık)*¹ adlı kitapta (akt. Syuy, 2003, s. 5), çok işlevli sözcüklerde bir sınıflandırmaya gidilir. Söz konusu sınıflandırmada çok işlevli sözcükler birincil (знаменательные), ikincil (служебные), farklı anlamlar taşıyan ikincil sözcükler ve sözcük grupları olmak üzere kategorilere ayrılır. Çok işlevli sözcük ve sözcük gruplarına где, ещё, какой, когда, лучше, надо же, просто, прямо, раз, сколько, скорее, так, там, такой, куда, пока, как, тут, тоже, только, а, вот, и, да, но, ну, хоть бы, ещё как, где там, какой там, лучше vd. örnek olarak verilebilir.

Rusçayı yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler için bir metinde anlam karşılığını bulmada zorlanılan hatta bazen imkânsız görülen, bu nedenle de kimi zaman görmezden gelinmesi daha kolay olan çok işlevli sözcükler bir bariyer oluşturur. Bu sözcükler arasında “да, ну, же, ведь” gibi ilgeçler² de yer alır. Söz konusu ilgeçler tek başına kullanıldığında anlamını bulmak kısmen kolay olabilir; ancak да ну же!, ну что же, ну и что, всё-таки, как же, да нет gibi sözcük birleşimleriyle karşılaşıldığında ise bağlama başvurmadan erek dile çevirme aşamasında zorluk yaşanır. T. M. Nikolayeva “Anlatımda İlgeçlerin İşlevleri” (Funktsii Çastits v

¹ Современный русский язык

² L. Ç. Dalkılıç, “Rus Dilinde Kiplik Parçacıkları: Anlamı, Dildeki İşlevi ve Çeviri Sorunları Üzerine” başlıklı çalışmasında bu tür sözcükler için “kiplik parçacıkları” ifadesini kullanmıştır (2016, s. 167-198).

Viskazyvanii)³ adlı çalışmasında ilgeçlerin dil içi önemine yönelik “İlgeçlerin çok işlevli oluşu, semantik yapılarının dağınıklığı, eş anlamlılık ve özgünlüğün bir arada var olması, herkes tarafından bilinen iki olguyu gerektirir: ilgeçler birbirini güçlendirmelidir (veya güçlendirilmelidir) ve anlamları çoğunlukla bağlama göre belirlenir” (akt. Syuy, 2003, s. 5) yorumunda bulunur.

Çok işlevlilik olgusu çok anlamlılık veya eş anlamlılık ile karıştırılmamalıdır. Sözcüklerin çok anlamlı veya eş anlamlılığını somutlaştırmak için sözcük öbeğine veya cümle içi bağlama bakmak yeterli olacaktır. Örneğin; кисть винограда: bir salkım üzüm, кисть руки: el bileği, студент идёт: öğrenci yürüyor/ geliyor/ gidiyor, дождь идёт: yağmur yağıyor, холодный душ: soğuk duş, холодный взгляд: soğuk bakış (Pankov, 2004, s. 117).

Sözcüklerin çok işlevli oluşu cümlenin sözdizimsel yapısı, sözcük öbeği, tonlaması ve bağlamla anlamsal ilişkisi etkileşime girdiğinde, başka bir ifadeyle ilk sözlük anlamının dışında kullanıldığında kendini gösterir. Farklı öğelerde kullanımı olan çok işlevli sözcüklerin dil dizgesinde hangi ögenin yerini aldığını tonlama belirler. Özellikle Rusçayı yabancı dil olarak öğrenenler için sözlü dilde tonlama ve cümle içerisindeki bağlamına göre farklı anlamlar taşıyan ifadeler, anlamı karmaşıklaştırır. Bu nedenle çok işlevli sözcüklere geçmeden önce, Çehov’un oyun sanatı ve *İvanov* eseri üzerine genel bir bilgi vermek, ardından Rusçada cümlenin merkezini belirleyen ve farklı düzeylerde karşımıza çıkarak sözcüğün ve cümle içerisinde taşıdığı anlamın farklılaşmasını sağlayan tonlama üzerinde durmak doğru olacaktır.

1. A. P. ÇEHOV’UN OYUN SANATI VE İVANOV

Çehov, öykü ve oyun türünde yarattığı eserleriyle dünya edebiyatının öne çıkan isimlerindedir. K. Stanislavski⁴, oyunlarının her aşamasının sahnelenmesini detaycı ve titiz bir yaklaşımla izleyen Çehov’un tiyatroya olan tutkusunu anlatırken “*Modele bakarak her şeyin nasıl görüneceğini zihninde canlandırmak yetenek gerektirir. Bu sahne duygusu Çehov’un özelliklerinden biriydi, doğası gereği bir tiyatrocuydu. Tiyatroyu seviyor, anlıyor, hissediyordu*” (Stanislavski, 2021, s. 34) der. Dram türünde yazılan ve dört perdeden oluşan *İvanov*, Çehov’un *Martı*, *Vanya Dayı*, *Üç Kız Kardeş*, *Vişne Bahçesi* oyunları ile elde edeceği Rus sahnesindeki o büyük sanatsal keşfe doğru giden yolda ilk ve önemli bir adımdır (Çehov, 2008, s. 38).

³ Функции частиц в высказывании

⁴ Konstantin Sergeyeviç Alekseyev Stanislavski Rus tiyatro oyuncusu ve yönetmendir. Çehov’un eserlerini sahneye taşıyarak ün kazanmıştır.

Yazarın görüşüne göre ise *İvanov* oyunu, geleneksel oyun yazarlarından farklı olmaya yönelik bir girişimdir. Kardeşi A. P. Çehov'a 24 Ekim 1887'de, oyunun bitiminden kısa bir süre sonra şöyle yazar;

... günümüz oyun yazarları oyunlarını yalnızca melekler, alçaklar ve soytarılarla doldururlar, gidin ve tüm Rusya'da bu unsurları bulun! Bulmaya bulursunuz da bir oyun yazarının ihtiyaç duyduğu kadarını değil. Orijinal olmak istedim. Ne tek bir kötü adam çıkardım ortaya ne de tek bir melek. Kimseyi suçlamadım, kimseyi haklı çıkarmadım ... (Çehov, 2008, s. 35).

Çehov'un sahnelenen ilk oyunu olan *İvanov*, 1887 yılında izleyicisiyle buluşur. İlk olarak Korş Tiyatrosu'nda sahnelenen oyun, Ekim - Aralık 1888'de St. Petersburg'daki Aleksandrinski Tiyatrosu'nda sahnelenmeden önce Çehov tarafından metne bir dizi düzeltme yapılır. Düzeltmelerin ardından komedi adeta drama dönüşür. Böylece oyunun tüm tarzı kökten değişime uğramış olur (Çehov, 2008, s. 37).

Çehov'un oyunları Türkiye'de ise ilk olarak 1920'lerin sonunda, modern Türk tiyatrosunun kurucusu Muhsin Ertuğrul'un İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda *Ayt*⁵ adlı piyesi sahneye koymasıyla başlar. Çehov'un herkesin ilgi duyduğu oyunlarından dördüncüsü olan *İvanov* (1970), Ataol Behramoğlu'nun çevirisiyle İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenir ve yapımcılığını Hüseyin Kemal Gürmen üstlenir (Olçay, 2020, s. 114-116).⁶

Çalışmada çok işlevli sözcüklerin taşıdıkları anlamların ardından *İvanov* üzerinden örneklerle çevirileri incelenecektir. Oyunda çok işlevli sözcüklerin Türkçede kazandığı anlamlar Ataol Behramoğlu'nun çevirmenliğinde 2002 yılında İş Bankası Kültür Yayınları ve Mehmet Özgül çevirmenliğinde 2006 yılında Cem Yayınevi'nden çıkan çeviriler üzerinden anlatılmıştır. Son aşamada açıklama kısımlarında çeviri çözümlmelerine yer verilecektir.

---

⁵ Медведь

⁶1920'lerden 2000'lerin ilk on yılını kapsayan süreçte İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda Çehov'un oyunlarının sahnelenme aşamaları ve daha fazlası için bknz. Olçay, T. (2020). A. P. Çehov na Turetskoy Stsene. *Sotsiokulturnoye Prostranstvo Rossii i Zarubejya: Obşçestvo, Obrazovaniye, Yazık*, 9, 114-121.

2. TONLAMAMANIN İŞLEVSELLİĞİ

Tonlama, sözlü anlatım becerilerinin gelişiminde önemli bir işlev üstlenir. İfade ve duygularımızı ortaya koyarken kullandığımız dilin anlam bütünleyicilerinden / araçlarından biridir. Tonlamanın sözlü anlatım ile yakın ilişki içinde olması leksikoloji, dilbilgisi alanların yanı sıra yüz ifadeleri ve jestlerle de olan bağını ortaya koyar. S. İ. Ojegov, *Açıklamalı Rus Dili Sözlüğü* (Tolkoviy Slovar Russkogo Yazıka)⁷nde tonlamaya yönelik; telaffuz esnasında sesin tonunun yükselmesi veya alçalması / konuşmacının herhangi bir hissini yansıtan telaffuz tarzı, ton / bir müzik aletinin çalınırken çıkardığı doğru veya yanlış ses veya şarkı söylerken çıkan ses (Ojegov, 2005, s. 248) olmak üzere dört tanımına yer verir. Börekçi (2005, s. 187) ise dile göre az veya çok anlam ayırıcı işlevi olan “vurgu, tonlama, durak” gibi birimlere dil incelemelerinde “bürün” adı verildiğini ve ses bilimin bir alanı olarak önem kazandığını belirtir.

Rus dilinde farklı sözdizimdeki cümlelerin seslendirilmesi, belirli tonlama yapılarıyla ayırt edilebilmektedir. Tonlama yapısının bir merkezi vardır. Bu merkezle belirtmek istenen vurgulu hecedir. Rusçayı yabancı dil olarak öğrenenlerin cümlelerin gerçekten bir soru, ifade, istek ya da sitem vs. belirten bir cümle olup olmadığını anlamaları için vurgunun düştüğü merkez heceyi bilmeleri gerekmektedir. Tonlama merkezinin kayması durumunda cümlelerin anlamında farklılıklar oluşur (Taranuha, 2006, s. 585).

ВЫ БЫЛИ В театре? : Tiyatroda MIYDINIZ?

ВЫ БЫЛИ В театре?: SİZ mi tiyatroydaydınız?

ВЫ БЫЛИ В ТЕАТРЕ? :TİYATRODA mıydınız?⁸

Ye. A. Brizgunova ise tonlamayı şu şekilde betimler: Tonlama “konuşmacının ve dinleyicinin konuşma akışındaki bir ifadeyi ayırt ettiği ve amacı (anlatım, irade, soru) açısından karşılaştırdığı bir ses dil aracıdır” (Petrova, 2019, s. 332). Brizgunova’nın tonlamaya yönelik ortaya koyduğu sınıflandırma gerek kuramsal çalışmalarda gerekse yabancılara Rusça öğretiminde sıkça kullanılmaktadır.

Brizgunova’nın sınıflandırmasına yer veren çalışmalarda da belirtildiği üzere (Şevtsova, 2010; Taranuha, 2006) yedi tür tonlama yapısı mevcuttur: Birinci tonlama, sözcüğün ortasındaki sesli harfe düşen vurgu tonudur. Bildirim

⁷ Толковый словарь русского языка

⁸ Rusça kaynaklardan alınarak örneklendirmede kullanılan Türkçe cümlelerin çevirisi tarafıma aittir.

cümlelerinde ifadeyi tamamlayıcı rol oynar. Birinci tonlamada vurgunun düştüğü sesli harf kendisinden önceki ve sonraki sesli harflere kıyasla uzatılarak telaffuz edilir: Сегодня жарко¹: Bugün hava sıcak.

İkinci tonlama ortadaki sesli harf üzerine bir miktar artışla düşen vurgu tonudur. Sorgulayıcı / itiraz yansıtan sözcükler içeren sorularda uygulanır. İkinci tonlama itiraz, selamlama, şükran ve istek gibi ifadelerin duygusal bir renge büründüğü durumlarda karşımıza çıkar: Саша! Я так рад! Какими судьбами?²: Saşa! Seni gördüğüme çok sevindim! Seni buraya hangi rüzgâr attı?

Üçüncü tonlama önce yükselen ve ardından düşen vurgu tonudur. Sorgulayıcı sözcükler içermeyen sıradan sorular içindir. En belirgin özelliği soru sözcüğü olmadan tonlamayla soru cümlesi kurulabilmesidir: Вы были³ в театре?: Tiyatroya gittiniz mi?, Ты любишь³ плавать?: Yüzmeyi seviyor musun?

Dördüncü tonlama azalıp yükselen vurgu tonudur. Karşılaştırmalı sorularda kullanılır. Bunu sağlarken “a” (ya /ise/ peki) bağlacından faydalanılır. Bu yapıda soruyu sonuçlandıran cümlemin kısaltılması amacı güdüldü: Я иду. А Вы⁴? : Ben gidiyorum. Peki siz? / Siz de gidiyor musunuz? soru cümlesinin kurulmasındansa kısa cevap tercih edilir. Kısaltmaya gidilmediği durumlar da olabilir: -Ты купил⁴ словарь?: Sözlük aldın mı? -Да. : Evet. - А тетрадь тоже купил⁴? : Peki defter de aldın mı? Kısaca “Peki defter?” yerine eylemin de kullanımı tercih edilmiştir.

Beşinci tonlama artan, düz ilerleyen ve azalan vurgu tonlarının bir birleşimidir. Beşinci tonlamada vurgunun iki merkezi vardır: birinci merkezin sesli harfinde ton yükselir, ikinci merkezin sesli harfinde ise azalır. Cümledeki derecelendirmeyi ifade etmek ve pekiştirmek için “hangi?, nasıl?, ne kadar? (какой? / как? / сколько?)” gibi zamirler kullanılır. Genellikle ünlem cümlelerinde karşımıza çıkar: Какой⁵ сегодня день!: Bugün nasıl bir gün!, Какой⁵ вид!: Nasıl bir manzara!, Как⁵ хорошо!: Ne güzel!

Altıncı tonlama artan ve düz ilerleyen vurgu tonlarının bir birleşimidir. Bu yapının kullanım kapsamı; hem derecelendirme ünlemleri (Какой⁶ вечер тёплый!: Ne kadar ılık bir akşam!) hem de şaşkınlık ifadesini (Какие⁶ у них обычаи!: Nasıl adetleri var öyle!) belirtmekten ibarettir.

Yedinci tonlamada sonda sesli harf merkezinin eklemesiyle bir ton birleşimi ortaya çıkar. Bu durum yedinci tonlamanın üçüncü tonlama ile arasındaki farktır. Bu yapı tariz⁹ kullanımı içerir: Какой⁷ он отличник!: Buna mı mükemmel

⁹ Tariz: Kapalı bir biçimde, dolaylı olarak söz söyleme, taşlama (www.tdk.sozluk.gov.tr).

diyorsunuz! Burada belirtmek istenen mükemmel bir öğrenci olmadığıdır (Taranuha, s. 585). Sözcüğü sözcüğüne çevrilmesi anlam kaybına neden olur.

Konuşmacı tonlamada ve seslendirmede karşısındaki kişinin de asıl seçtiği sözcük üzerine ilgisini çekmek isterse, o sözcükte vurguyu artırır: Ко мне пришёл брат. (а не к кому-то): Erkek kardeşim bana geldi (bir başkasına değil), Ко мне пришёл брат. (а не приехал на машине): Erkek kardeşim bana geldi (yürüyerek, araçla değil), Ко мне пришёл брат (а не сестра: Bana erkek kardeşim geldi (kız kardeşim değil).

Ye. A. Brizgunova'nın tonlamaya yönelik yapmış olduğu sınıflandırmada da belirtildiği üzere; cümledeki odak noktasının belirleyicisi olan ton, çok işlevli sözcüklerin erek dile çeviride kazandığı anlamda da önem arz etmektedir. Rusçada çok işlevli sözcük sayısı fazla olduğu için çalışma dokuz adet sözcük ile sınırlandırılmıştır.

3. ÇOK İŞLEVLİ SÖZCÜKLER

Temel eyleyeni insan olan çeviri, karmaşık ve çok yönlü bir eylemdir. Sadece bir dilden diğerine çeviriden bahsetmek yaygın olsa da Komissarov gerçekte çeviri sürecinin bir dilin başka bir dille yer değiştirmesinden ibaret olmadığını; farklı kültürlerin, kişiliklerin, farklı düşünce biçimlerinin, farklı edebiyatların, dönemlerin, gelişim seviyelerinin, geleneklerin, tutum ve davranışların çatıştığı bir alan olduğunu belirtir (Komissarov, 1999, s. 11).

A. V. Fedorov, *Genel Çeviri Kuramının Temelleri* (Osnovi Obşçey Teorii Perevoda)¹⁰ adlı kitabında kaynak ve hedef diller arasında üç temel dilbilgisi tutarsızlığı türünün tanımlanabileceğini belirtir. Bunlardan ilki; hedef dilde biçimsel bir dilbilgisi karşılığı olmayan bir unsurun kaynak dilde geçtiği / kullanıldığı durumlardır. Örneğin; Roman ve Germen dillerinde bir takının oluşu, belirli ve belirsiz takılar arasındaki fark, geçmiş zaman türleri gibi konuların Rusçada olmayışı vb. İkinci durum; çevrilen dilin, kaynak dilde biçimsel bir karşılığı olmayan ancak yine de her tür metinde kaçınılmaz olarak kullanılan öğeler içermesidir. Örneğin; fiil türleri, fiilin görünüş biçimi, fiillerin çekim sistemi, sıfat fiillerde geçmiş zamanda aktif yapının ve şimdiki zamanda pasif yapının Rusçada oluşu ancak Roman, Germen ve diğer dillerde olmayışı. Üçüncü durum ise; çevrilen dilde, kaynak dildeki dilbilgisi öğelerine karşılık gelen ancak işlevleri açısından onlardan farklı olan dilbilgisi

¹⁰ Основы общей теории перевода

öğelerinin olduğu durumlardır (Fedorov, 2002, s. 1989-1990). Çok işlevli sözcükler de Rusçadan başka bir dile çeviri aşamasında zorluk teşkil eden öğeler arasında yer almaktadır. Bunun başlıca nedeni çok işlevli sözcüklerin Türkçe dilbilgisi yapısında tek bir başlık altında yer almamasıdır. Diller arası bu farklılığın temelinde Rusçada tonlama ve vurgunun ön planda olması yatmaktadır.

Rus dilinde çok işlevlilik kavramı son derece belirsizdir. Günümüzde birçok dilbilimcinin çalışmasına konu olsa da çalışmalarda farklı dilbilimsel olgular kastedilir. Çok işlevlilik farklı düzeylerdeki dil birimlerin özelliklerindedir. Bazı araştırmacılar biçimbirimlerin (morfem) çok işlevliliğini, bazıları da sözcüklerin çok işlevliliğini (sözcük biçimlerini) konu edinirler. Kimileri de ifadelerin çok işlevliliğini ortaya çıkarır. Çok işlevlilik bazen dar bazen de geniş kapsamda ele alınır. Cümlelerin öğelerinden olan çok işlevli sözcükler farklı sözdizimlerde farklı anlamlar taşırlar. Bir sözcük biçiminin çok işlevliliği; sözdizimsel yapı, sözcenin sözcüksel bileşimi, tonlama ve bağlamla anlamsal bağlantılar etkileşime girdiğinde ve sözcenin bir parçası olarak anlamı değiştirdiğinde kendini gösterir (Pankov, 2004, s. 115). Örneğin; «Ещё⁴ как?» (ekleme) ve «Ещё как²!» (değerlendirme); «Ну³ опоздает.» (kaygı) ve «Ну опоздает¹.» (önemsizlik); «Вот³ ещё!» (itiraz) ve «Вот ещё⁴!» (ekleme) (Syuy, 2003, s. 1).

Çalışmada Rusçadaki çok işlevli sözcüklerin sözcüksel ve sözdizimsel yapılarının Türkçedeki eşdeğerlikleri belirlenmiş ve ortaya konmuştur. Çalışmada yer alan farklı düzeylerdeki örneklerin seçiminde tarafımda kurulan cümlelerin dışında çoğunlukla bilgi ağı olan Rusça Ulusal Derlemi¹¹ sitesinden, bunun yanı sıra *Suç ve Ceza* eserinin Rusçasından ve A. V. Veliçko'nun (2018, s. 184-200) editörlüğünde çıkan *Dilbilgisi Kitabı* (Kniga o Grammatike)¹²'nden yararlanılmıştır. Çalışmanın uygulama alanı için A. P. Çehov'un *İvanov* (2008, s. 1-38) adlı oyunu seçilmiştir. Çalışmaya veri bütüncesi olarak Çehov'un öykülerinden ziyade oyununun seçilmesindeki başlıca gerekçe; piyeslerde konuşma dilinin yoğun kullanımının çok işlevli sözcüklerin incelenmesi açısından uygun bir malzeme ortaya koymasıdır.

¹¹ Rusça Ulusal Derlemi adlı bilgi sisteminin oluşum aşamasından kullanım alanlarına kadar detaylı bilgi içeren çalışma için bkz: Dalkılıç, L. Ç. (2015). Rusça Ulusal Derlemi: Oluşumu, Amacı ve Perspektifleri, *Turkish Studies*, 10/10.

¹² Книга о грамматике

3.1. Çok İşlevli Sözcüklerin Kullanım Alanları ve Çeviri Çözümlemeleri

3.1.1. Лучше

Çok işlevli sözcüklerden biri olan “лучше”, tonlama farkına göre eylemin daha kaliteli bir şekilde yapılmasını öneren “daha iyi” veya “iyi olur” anlamlarına gelebilir.

Опыта у неё больше, работает она лучше ² , но получать будет меньше. Daha fazla tecrübesi var, daha iyi çalışıyor ama daha az para alacak.	Работает лучше ² ! (mukayese: daha iyi çalışıyor) örneğinde “iyi” (хорошо) zarfının mukayese derecesi olan “daha iyi” kullanılmıştır.
Ты лучше читай ² , себя и меня не задерживай. Okusan iyi edersin, kendini de beni de alı koyma.	Лучше читай ² ! (tercih: okusan iyi olur) örneğinde söz konusu eylemi yapsan daha iyi olur anlamında tercih sunma, başka bir eylemin gerçekleşme isteği (boş durmaktansa oku) ve tavsiye söz konusudur.

Örnek 1

	Кайнак Метин	Аçıklана
	Ну, распелась... Жениха бы ей лучше подыскала... (Çehov, 2008, s. 11)	
E.M.1 ¹³	Амма да дөктүрдүн хаа... Бу лаflары саралайасағына, она бир коча булсан дага ийи едериин...(s. 43)	Тавсиейеде булунма, конушан кишинин терчи сөз конусудур. Икinci тонлама, кендисинден сонра кулланилан сөзцүктедир.
E.M.2	Кадини өве өве гөклере чикардин ама она догру дүзгүн бир коча булсайдин дага ийи олмиз мийди? (s. 86)	

¹³ A. Behramoğlu'nun çevirisi için E.M.1, M. Özgül'ün çeviri için ise E.M.2 kısaltmaları kullanılmıştır.

Örnek 2

	Kaynak Metin	Açıklama
	И неужели вы думаете, что вы лучше всех? (Çehov, 2008, s. 5)	
E.M.1	Kendinizi herkesten daha mı iyi sanıyorsunuz yani? (s. 30)	Bu cümlede “iyi” zarfının mukayese derecesi ikinci tonlamaya örnektir. Eleştiri içeren bir ifade cümlesi içerisinde yer almaktadır.
E.M.2	Kendinizi herkesten üstün mü görüyorsunuz yoksa? (s. 71)	

Örnek 3

	Kaynak Metin	Açıklama
	Вы лучше скажите мне по чистой совести: понимаете вы себя или нет! (Çehov, 2008, s. 35)	
E.M.1	Elinizi vicdanınıza koyup söyler misiniz bana, acaba davranışlarınızın farkında mısınız? (s. 98)	“лучше” kullanımı çeviriye yansıtılmamıştır. Cümlenin anlamı herhangi bir kayba uğramamıştır. Tavsiye içeren cümleyi “elinizi vicdanınıza koyup söylemeniz daha iyi olur” şeklinde erek dile aktarmak çeviri önerisi olarak sunulabilir.
E.M.2	Elinizi vicdanınıza koyun da söyleyin, acaba kendinizi yeterince tanıyor musunuz? (s. 151)	

3.1.2. Вот

Вот ещё

<p>– Скажи, пожалуйста, откуда ты это узнал и почему тебя это так интересует?</p> <p>– с видимым волнением спросил Раскольников.</p> <p>– Ну вот ещё! Почему меня интересует! Спросил!.. А узнал я от Порфирия, в числе других. Впрочем, от него почти все и узнал (Dostoyevski, 2006, s. 395).</p> <p>-Bunu nereden öğrendiğini söyler misin lütfen ve bu neden seni bu kadar ilgilendiriyor?” diye sordu Raskolnikov gözle görülür bir heyecanla.</p> <p>-Neden mi! Neden mi beni ilgilendiriyor! Soruyorsun bir de! Porfiri’den ve başkalarından öğrendim. Üstelik ondan hemen hemen her şeyi öğrendim.</p>	<p>Вот ещё¹: beyan / bildirme / söyleme.</p>
<p>Прибавьте к этому обязательную физическую нагрузку: фитнес, плавание в течение первых 2-3 месяцев – и всё будет в порядке. И вот ещё² что. Если уж бросили, по возможности держитесь от курящих в стороне: по последним данным, пассивное курение ещё более опасно, чем предполагалось ранее (RUD).</p> <p>Buna zorunlu fiziksel aktiviteyi ekleyin: ilk 2-3 ay fitness, yüzme. Böylece her şey yoluna girer. Başka bir şey daha var. Sigarayı bıraktıktan sonra mümkünse sigara içenlerden uzak durun: Son verilere göre pasif içicilik sanıldığından çok daha tehlikeli.</p>	<p>*Вот ещё²: güçlü bir işaret etme ve ekleme (ilave).</p>
<p>А вот ещё! Тут ещё есть!</p> <p>Bir de şu! Burada bir de şu var!</p>	<p>*Вот ещё⁴: Sıralarken eklemek için kullanılır.</p>

-Да ты влюблена в него! - Вот ³ ещё! (Суу, 2003: 8) -Она ашкын! -Daha neler!	*Вот ³ ещё: Olumsuz değerlendirme veya sohbet ettiği kişiyle diyalog esnasında hem fikir olmama, itiraz etme.
--	--

Вот где

Вот где ² эта больница? Никак не могу найти. Hastane nerede? Bir türlü bulamıyorum.	Sitem etme söz konusudur.
Вот ² где эта больница! Нашел. Nihayet hastanenin nerede olduğunu buldum.	Hedefe ulaşma anlamı içerir.
Вот где ⁶ эта больница? Hastane neredeydi?	Hatırlama çabası söz konusudur.
Вот где ⁴ эта больница! Nerede bu hastane!	Memnuniyetsizlik ve sitem vardır.

Вот как

Вот как ² это слово произносится? Bu sözcük nasıl telaffuz edilir?	“Kak” zarf sorusu olarak kullanılmıştır.
Вот ² как это слово произносится! Bu sözcük işte böyle telaffuz edilir.	“Kak” eylemin başarılı bir şekilde yerine getirildiğini vurgulamak için kullanılmıştır.

Вот почему

Вот почему ² он не звонил? Neden aramadı?	“почему” soru sözcüğünün birinci anlamı olan “neden” anlamında mı kullanıldığını yoksa gerekçelendirme anlamı mı taşıdığı ilk olarak vurgunun hangi sözcük üzerinde olduğundan, ikinci olarak ise vurguyla bağlantılı olarak cümlenin sonundaki noktalama işaretinden anlaşılır. Her iki kullanımı da örneklerde görmek mümkündür.
Вот ² почему он не звонил! Агамама себеси буьмуш.	

“Вот” un aşağıda yer alan diğer örneklerinde de aynı kullanım söz konusudur.

Вот куда

Вот куда ² он пропал? Nerelere gitti /kayboldu?
Вот ² куда он пропал! Nerelere kaybolduğu belli oldu.

Вот в чём

Вот в чём ² дело? Sorun nedir?
Вот ² в чём дело! Sorun буьмуш.

Вот какой

Вот какой ² у нее характер? Nasıl bir karaktere sahip?
Вот ² какой у нее характер! Nasıl bir karakteri olduğu belli.

Вот откуда

Вот откуда ² она пришла?
Nereden geldi?
Вот ² откуда она пришла.
Nereden geldiği belli oldu.

Вот кто

Вот кто ² сказал?
Kim söyledi?
Вот ² кто сказал!
Demek o söylemiş.

Вот что

Вот что ² он написал в письме?
Mektuba ne yazdı?
Вот ² что он написал в письме!
Mektuba yazdığı buydu.

Örnek 4

	Kaynak Metin	Açıklama
	“Анюта, жаль мне этого человека!” Вот как, а вы... (Çehov, 2008, s. 17)	
E.M.1	“Anyuta, bu adam çok üzüyor beni!” O böyleydi işte. Ya siz... (s. 57)	“Как” soru sözcüğünün “вот” ile birlikte düz cümlede kullanımı söz konusudur. Burada “жаль” kelimesinde anlam kayması vardır. Söyleyen kişinin konuşmada bahsedilen kişiye karşı duyduğu merhameti / acıma hissini belirtmek için kullanılmıştır.
E.M.2	“Anyuta, bu adam beni çok üzüyor.” O böyle konuşurdu, oysa siz... (s. 103)	

Örnek 5

	Kaynak Metin	Açıklama
	Иванов. Ну, вот ещё, Шуручка! (Çehov, 2008, s. 16).	
E.M.1	İvanov: Şuroçka, daha neler! (s. 54).	Olumsuz değerlendirme, şaşkınlık, hemfikir olmama, itiraz içerir. Üçüncü tonlama kullanımına örnektir.
E.M.2	İvanov: Daha neler? (s. 100).	

Örnek 6

	Kaynak Metin	Açıklama
	Авдотья Назаровна. И найду! В гроб, грешница, не лягу, а ее да Санечку замуж выдам!.. В гроб не лягу... (Вздых.) Только вот где их найдешь нынче, женихов-то? Вой они, наши женихи-то, сидят нахохлившись, словно петухи мокрые!.. (Çehov, 2008, s. 11).	
E.M.1	Avdotyia Nazarovna: Bulacağım da! Onu ve Saneçka'yı evlendirmeden tabuta girmek yok!.. (İçini çeker). Gel gelelim güvey nerde hani? Şu güveylere bakın, tüyelerini teleklerini kırmış, ıslak horozlar gibi oturup duruyorlar!.. (s. 43).	“где” soru sözcüğünün yanına “вот” sözcüğünün eklenmesi birinci çevirmen tarafından çeviriye “hani” olarak aktarılmıştır. İkisinin birlikte kullanımı “nerede” sözcüğüne vurgu yapılması gerektiğini belirtir. Çevirmen de bunu yansıtmıştır. İkinci çevirmen soru cümlesini düz cümle olarak çeviriye aktarmıştır. Anlam kaybı yoktur.
E.M.2	Avdotyia: İsterse koca da bulurum Onu da Saneçka'mı da evlendirmeden tabuta girmek yok! Korkmayın, bu işleri yapmadan gömüte girmeyeceğim! (İçini çeker). Hoş, güvey bulmak da kolay değil bu devirde. Şu güvey adaylarına bir bakın, tüyelerini- teleklerini dürmüşler, ıslak horozlar gibi oturuyorlar yerlerinde! (s. 87).	

Örnek 7

	Kaynak Metin	Açıklama
	Вот что, Николаша... Я знаю, ты станешь браниться, но... уважь старого пьяницу! (Çehov, 2008, s. 22).	
E.M.1	Bak ne diyeceğim... Biliyorum, kızacaksın... fakat... kırma ihtiyar bir sarhoşu (s. 69).	“Вот что” anlatılan konuya giriş cümlesi olarak kullanılmıştır. Söylenecek sözleri hatırlama anlamı içermektedir.
E.M.2	Öyleyse dur, sana ne diyeceğim... Biliyorum, bana kızacaksın, ama kızma bu ihtiyar аууаша! (s. 117).	

3.1.3. Какой

Какой ² там театр? Oradaki hangi tiyatro / nasıl bir tiyatro?	Yöneltilen soru.
Какой там театр ⁴ ?	Mukayese sorusu.
Какой ⁶ там театр?	Tekrar sorma.
Какой там театр ³ ?	Yanıt üzerine isteği tekrarlama.
Какой ⁵ там театр!	Nitel olumlu veya olumsuz değerlendirme.
Какой там театр ⁶ !	Nitel olumlu veya olumsuz değerlendirme.
Какой там театр ⁷ !	Nitel olumlu veya olumsuz değerlendirme.
Какой ⁷ там театр!	Nitel olumlu veya olumsuz değerlendirme.
Какие ² у неё глаза? Gözleri nasıl?	Yöneltilen soru.
Какие ⁵ у неё глаза ¹ ! / Какие у неё глаза ⁶ ! Şu gözlerine bir bakın!	Nitel değerlendirme. Hayranlık belirtmektedir.
Какие ⁷ у неё глаза! Gözleri nasıl öyle! (Güzel değil anlamında).	Olumsuz değerlendirme (veya konuştuğu kişiyle hem fikir olmama).

Anlamı belirlemede vurgu başat rol oynar. “Какой” burada çok işlevli sözcük olmasının yanı sıra cümlede belirtilen durumu destekleyici görev üstlenir. Başka bir ifadeyle destekleyici sözcük olarak kullanılır.

“Какой там театр?” sorusu farklı anlamlara gelebilir. “Tiyatro” cümlede “Hangi tiyatro?” anlamında kullanıldığında tiyatronun bulunduğu binayı, yeri veya türünü belirtmek için kullanılabilir. “Nasıl bir tiyatro?” tiyatroyu nitel olarak değerlendiren “güzel, iyi, güzel değil, kaliteli” gibi cevapların beklendiği bir soru da olabilir.

Örnek 8

	Kaynak Metin	Açıklama
	Анна Петровна. Скажите, какой тон... К вам этот тон совсем не идет (Çehov, 2008, s. 2).	
E.M.1	Bu nasıl ses tonu böyle... Bu ses tonu size hiç yakışmıyor (s. 23).	“Nasıl” sıfat sorusu düz cümlede kullanılmıştır. Ses tonuna yönelik olumsuz bir değerlendirme olduğu ardından kullanılan cümle ile netlik kazanır.
E.M.2	Bu ne biçim konuşma tarzı böyle? Bu tarz konuşma size yakışmıyor (s. 63).	

Örnek 9

	Kaynak Metin	Açıklama
	Какой уничтожающий взгляд... (Çehov, 2008, s. 20).	
E.M.1	Ne kahredici bir bakıştı (s. 65).	Bakışa yönelik olumsuz bir değerlendirme yapıldığını öncesinde “kahredici, yıkıcı, kırıcı” vb. anlamlar taşıyan sıfatın kullanımdan anlarız.
E.M.2	Şuna bakın, ne kahredici bir bakış! (s. 112).	

Örnek 10

	Kaynak Metin	Açıklama
	И какая там новая жизнь? Я погиб, безвозвратно! Пора нам обоим понять это. Новая жизнь! (Çevoh, 2008, s. 33).	
E.M.1	Hangi yeni hayat? Geri dönülmez biçimde mahvolmuş bir adamım ben! Artık sen de bunu anlamalısın. Yeni bir hayat! (s. 93).	Yeni bir hayatın mümkün olmadığından bahsedilmektedir. Olumsuz bir değerlendirme söz konusudur. Sonrasında kullanılan cümleler bu görüşü destekler niteliktedir.
E.M.2	Hangi yeni yaşamdan söz ediyorsun? Ben geri dönülmez biçimde mahva sürüklenmiş bir adamım. Artık sen de bunu anlamalısın. Yeni bir yaşamış! Tüh! (s. 145).	

3.1.4. Ещё**Ещё как**

<p>-Решить эту задачу можно разными способами. Во-первых с помощью сложения.</p> <p>-Ещё⁴ как?</p> <p>-Ещё с помощью умножения (Pankov, 2004, s. 503).</p> <p>-Bu soru farklı şekillerde çözülebilir. İlk olarak toplayarak.</p> <p>-Başka nasıl?</p> <p>-Bir de çarparak.</p>	<p>Ещё⁴ как?: Ekleme. Konuşma esnasında numaralandırarak veya karşılaştırarak belirttiğimizde söz konusu eyleme ekleme yaparak kullanırız. “Как” zarf sorusu eyleme yönelik kullanıldığı için bu çok işlevli sözcük yapısı eylem çeşitliliğinde ekleme yaparken karşımıza çıkar.</p>
<p>Есть тут одна ассоциация, и эта ассоциация в дальнейшем ещё срабывает, да ещё как²! (RUD)</p> <p>Burada bir dernek var ve bu dernek gelecekte hem de nasıl işe yarayacak!</p>	<p>Ещё как²! : Bir eylemi veya durumu güçlü bir şekilde belirtme. Burada sesli harf “a”nın olduğu vurgu merkezi uzatılarak okunur. Ещё как²! bir şeyin çok miktarda olduğunu belirtir. Türkçeye “hem de nasıl!” şeklinde aktarılabilir.</p>

Ещё какой / какая / какое / какие

Yukarıdaki çok fonksiyonlu “ещё как” söz öbeği dördüncü tonlamada zarfları belirtmek için kullanılırken, “ещё какой” yapısı sıfatlara yönelik kullanılır. İkinci tonlamada geçen “hem de nasıl” anlamı ortaktır. Tek fark cevapta yerini aldıkları cümle ögesinin zarf ve sıfat olma durumudur.

<p>Время от времени на экране возникают колхозники, которые вырастили морковку, не имеющую аналогов, или картошку или ещё⁴ какой фрукт (RUD).</p> <p>Zaman zaman benzerleri olmayan havuçlar, patatesler veya başka meyveler yetiştiren kollektif çiftçiler ekranda karşımıza çıkıyor.</p>	<p>Ещё⁴ какой?: Ekleme.</p>
<p>Это тоже секрет? — Ещё какой²!</p> <p>Стали появляться первые покупатели, любопытные читатели и почитательницы Юбера (RUD).</p> <p>Bu bir sır mı? – Hem de nasıl! Hubert’in ilk alıcıları, meraklı okuyucuları ve hayranları ortaya çıkmaya başladı.</p>	<p>Ещё какой²!: Sıfatlara yönelik olarak kullanılan “hem de nasıl” yapısı.</p>

Ещё что / чего

<p>- Мне пельмени и салат пожалуйста.</p> <p>- Ещё⁴ чего?</p> <p>-Всё, спасибо.</p> <p>-Bana mantı ve salata getirir misiniz lütfen.</p> <p>- Başka ne istersiniz?</p> <p>- Bu kadar, teşekkürler.</p>	<p>Ещё⁴ чего?: Ekleme. Başka ne?</p>
<p>И брошу ее одну? Ещё² чего! Никогда.</p>	<p>Ещё² чего! : İtiraz. Daha neler! / Yok artık!</p>

Onu tek mi bırakayım? Daha neler! Asla.	
--	--

Когда ещё

- Когда он ещё ⁴ придет?: - Обещал недели через три. -Bir daha ne zaman gelecek? -Yaklaşık üç hafta sonra geleceğine söz verdi.	Когда .... ещё ⁴ ? : Ne zaman ...? (Ekleme)
---	--

Какой / Какая / Какое / Какие ещё

Какие ещё ⁴ вопросы обсуждались в ходе Вашей двусторонней встречи с министром иностранных дел Ирана? (RUD). İran Dışişleri Bakanı ile yaptığınız ikili görüşmede başka hangi konular görüşüldü?	Какие ... ещё ⁴ ..... ? : Ekleme.
А вообще, какие проблемы? — поинтересовался наконец Кальцатый, и Андрей Николаевич пожал в ответ плечами: “какие ⁷ ещё проблемы, нет проблем” (RUD). Genel olarak, sorunlar nelerdir? diye nihayet sordu Kaltsatıy ve Andrey Nikolayeviç omuzlarını silkerek “Başka ne sorunu olacak, sorun yok.” dedi.	Какие ⁷ ещё.....! : Olumsuzluk.

Örnek 11

	Kaynak Metin	Açıklama
	Анна Петровна. А ещё что? (Çehov, 2008, s. 5)	
E.M.1	Anna Petrovna: Peki, sonra? (s. 31)	Ç1, konuşma akışına göre sözcüğe anlam kazandırmıştır. Ç2, “ekleme” anlamını kullanmıştır.
E.M.2	Anna: Başka? (s. 72)	

Örnek 12

	Kaynak Metin	Açıklama
	Анна Петровна рыдает. Ну, что ещё? Что вам? Анна Петровна (встает). Я не могу, доктор, я поеду туда... (Çehov, 2008, s.9).	
E.M.1	(Anna Petrovna hüngür hüngür ağlar). Anna Petrovna: (Kalkar). Doktor, dayanamayacağım; oraya gidiyorum (s. 38).	Ç1 çeviride sadeleştirme / çıkarma stratejisi kullanarak çok işlevli sözcüğü çeviriye aktarmamıştır. Ç2, “o da nesi?” olarak sözcüğe bağlama göre anlam kazandırmıştır.
E.M.2	(Anna Petrovna hüngür hüngür ağlamaya başlar). Lvov: O da nesi? Size ne oluyor? Anna: (Ayağa fırlar). Daha fazla dayanamayacağım doktor. Ben de oraya gideceğim (s. 80).	

Örnek 13

	Kaynak Metin	Açıklama
	Что же вам нужно ещё? (Çehov, 2008, s. 24).	
E.M.1	Başka ne istiyorsunuz? (s. 73).	Ekleme, ilave yapma anlamı söz konusudur.
E.M.2	Başka ne istiyorsunuz? (s. 122).	

Örnek 14

	Kaynak Metin	Açıklama
	<p>Лебедев: Нет, Матюша, не лги... отчего? Что за причина?</p> <p>Шабельский: Взглянул я сейчас на эту виолончель и... и жишовочку вспомнил...</p> <p>Лебедев: Эва, когда нашел вспоминать! Царство ей небесное, вечный покой, а вспоминать не время...</p> <p>Шабельский: Мы с нею дуэты играли... Чудная, превосходная женщина!</p> <p>Саша рыдает.</p> <p>Лебедев: Ты ещё что? (Çehov, 2008, s. 31).</p>	
E.M.1	<p>Lebedev: Matyuşa, yalan söyleme... Niçin ağlıyorsun? Ha?</p> <p>Şabyelski: Şu piyanoyu görünce, aklıma bizim küçük Yahudicik geldi de..</p> <p>Lebedev: Eh, tam da aklına gelecek zamandı!.. Tanrı ondan rahmetini esirgemesin, toprağı bol olsun, ama zamanı değil şimdi onu düşünmenin...</p> <p>Şabyelski: Birlikte çalardık... Olağanüstü, eşsiz kadın... (Saşa hüngür hüngür ağlar).</p> <p>Lebedev: Şimdi de sen mi? (s. 89-90).</p>	Diyalog akışı içerisinde “ещё что” itiraz ve sitem içermektedir.
E.M.2	<p>Lebedev- Matveyciğim, yalan söyleme... Niçin ağlıyorsun ha?</p> <p>Şabelski- Şu piyanoyu görünce aklıma bizim zavallı Yahudi kız geldi de...</p> <p>Lebedev- Eh, tam da aklına gelecek zamandı! Tanrı ondan rahmetini esirgemesin, toprağı bol olsun, ama sırası değil şimdi ağlamanın...</p>	

	Şabelski – Birlikte çalar, eğlenirdik... Eşsiz bir kadındı... (Saşa hıçkırarak ağlar). Lebedev - Şimdi de sen mi? (s. 141).	
--	--	--

3.1.5. Где

-А кое-кто до сих пор здесь. -Где ² / здесь ² ? У нас в реанимации двое (RUD). -Birileri bu zamana kadar buradaydı. -Nerede? Burada mı? Yoğun bakımda iki hastamız var.	Где ² / здесь ² ?: Nerede? Burada mı? (Soruya netlik kazandırma)
-Ты спал? -Где ⁷ здесь! -Uyudun mu? -Burada nerdeee! (Ne uyuması! Burada uyumak imkânsız!)	Где ⁷ здесь!: (olumsuz değerlendirme veya imkansızlık)
-Где ² Олегу заниматься? -Пусть занимается в моей комнате. - Oleg nerede çalışsın? -Odamda çalışabilir.	Где ² Олегу заниматься?: (yöneltilen soru)
-Где ⁷ Олегу заниматься! В его комнате сейчас живут гости. - Oleg nerede çalışsın! Şu an odasında misafirler kalıyor. Burada ifadenin eş anlamları; Oleg çalışacak yer bulamıyor. Çalışacak yeri yok.	Где ⁷ Олегу заниматься!: (olumsuz değerlendirme veya imkansızlık)
-Где ⁷ Олегу заниматься! Ему бы только отдохнуть. -Oleg nasıl çalışsın! Düşündüğü tek şey tatil. Burada ifadenin eş	Burada sözlükselleşmiş (deyimleşmiş) sözdizim kullanımı vardır. “где” çok işlevli sözcüğünün sözlükselleşmiş sözdizimin bir parçası olarak kullanıldığı görülmektedir. “Где” temel

anlamlısı; Şu an Oleg çalışabilecek durumda değil / Ne çalışması! / Çalışma umurunda değil.	anlamından tamamen uzaktır, anlamı belirlemez. где+ д.п.+ инфинитив (где + е hali+ mastar fiil) modeline göre kurulan sözlükselleşmiş yapı söz konusudur.
---	---

Örnek 15

	Kaynak Metin	Açıklama
	Боркин (быстро входит с букетом; он во фраке, с шаферским цветком). Уф! Где же он? (Иванову.) Вас в церкви давно ждут, а вы тут философию разводите (Çehov, 2008, s. 34).	
E.M.1	Borkin (hızla girer. Elinde bir demet çiçek, yakasında sağdıçlık belgesi olan bir başka çiçek): Uf! Bak hele, nerde! Sizi kilisede bekliyorlar, sizse burada felsefe yapıyorsunuz! (s. 97).	“Hani” ve “bak hele” gibi ifadelerle “o” denilen kişinin nerede olduğu Rusçada “же” ilgecinin karşılığı olarak çeviriye yansıtılmıştır.
E.M.2	Borkin (frak giymiş olarak, elinde sağdıç çiçeğiyle hızla girer) Of, of? Hani, nerede o? Sizi çoktandır kilisede bekliyorlar, oysa siz burada felsefeyle uğraşıyorsunuz (s. 150).	

Örnek 16

	Kaynak Metin	Açıklama
	Бабакина (вздыхая). Где уж нам в молодые лезть... (Çehov, 2008, s. 9)	
E.M.1	Babakina (içini çeker): Biz kim, gençlik kim (s. 40)	Kalıp bir ifadenin çevirisi söz konusudur.
E.M.2	Babakina - (içini çeker) Ah, biz kim, gençlik kim? (s. 83)	

Örnek 17

	Kaynak Metin	Açıklama
E.M.1	Ziyuziyuşka, bizim küçük nerde? (s. 42)	Yöneltilen soru olarak temel anlamıyla kullanılmıştır.
E.M.2	Ziyuziyuşka, bizim ufaklık nerelerde? (s. 85)	

3.1.6. Куда

Куда ² ей идти? Nereye gitsin?	İlk örnek yöneltilen sorudur. İlk iki örnekte sözcük ve ifadeler arasında sentaks açısından ve semantik açıdan bir bağlantı vardır ve “куда” zamirinin temel anlamı korunmaktadır.
-Куда ² Олегу ехать? Может быть, в Крым? - Да, это хорошая мысль! -Oleg nereye gitsin? Belki Kırım'a gider? -Evet, bu iyi bir fikir.	
- Куда ⁷ Олегу ехать! У него и родных-то нет. -Oleg nereye gitsin! Akrabası da yok.	
- Куда ⁷ Олегу ехать! Он без родителей и шагу не ступит. -Oleg nereye gitsin! Ebeveyni olmadan adım atmaz.	Ancak üçüncü ve dördüncü cümlede sentaks ve semantik açılarından bağlantı yoktur. Bu nedenle “куда” semantik yapısından uzaklaşarak ilgeç olarak kullanılmıştır (Veliçko, 2018, s. 197). Başka bir ifadeyle; “куда” biriminden bağımsız olarak sözlükselleşmiş yapıya bağlı bir anlam kazanmıştır.

Örnek 18

	Kaynak Metin	
	A куда ей идти? Отец и мать не примут. (Çehov, 2008, s. 12).	Açıklama
E.M.1	Fakat nereye gitsin zavallı? Babası anası kabul etmez; (s. 44).	“Gidecek yeri yok” anlamı ima edilmektedir. Yedinci tonlamanın içerdiği imkânsızlık anlamı vardır. Bir sonraki cümleden de anlaşılacağı üzere çaresizliği vurgulamak için cümleye “zavallı / zavallıcık” sözcükleri eklenmiştir. Burada oyun dilinin gerektirdiği yaşayan dili / konuşma dilini yansıtmak amaçlanmıştır.
E.M.2	Nereye gitsin zavallıcık? Babası onu kabul etmez, ... (s. 88).	

Örnek 19

	Kaynak Metin	
	Лебедев. Двадцать бочек его наварили, так куда же его девать? (Çehov, 2008, s. 13).	Açıklama
E.M.1	Lebedev: Yirmi fiçi beктаşiüzümü reçeli kaynatmışlar, nereye harcayacaksın? (s. 48).	“Nereye harcayacaksın” veya “nerede kullanacaksın” çevirileri “harcayacak / kullanacak bir yer yok” anlamındadır. Yedinci tonlama kullanımı vardır. Şaşkınlık ifadesi içerir.
E.M.2	Yirmi fiçi reçel kaydattık, nerede kullanacağız hepsini? (s. 93).	

Örnek 20

	Kaynak Metin	Açıklama
	Иванов. Куда там пойдём? (Çehov, 2008, s. 35).	
E.M.1	İvanov: Nereye? (s. 98).	Yöneltilen sorudur. İkinci tonlamayla temel anlamında kullanılmıştır.
E.M.2	İvanov – Nereye? (s. 151).	

3.1.7. Как

-Это слово пишется не так. -А как ⁴ же? -Здесь два «н». -Bu sözcük böyle yazılmaz. -Peki nasıl yazılır? -Burada iki tane “n” harfi var.	A как ⁴ же?: Tonlamayla karşılaştırma belirtmek için yöneltilen soru
-Поедешь со мной на юг? -А как ² же!: (Burada “да, конечно, разумеется” sözcükleriyle eş anlamlı olarak kullanılmıştır). -Benimle güneye gelir misin? -Evet gelirim / Elbette gelirim.	A как ² же!: Güçlü bir şekilde belirtme / şaşkınlık.

Örnek 21

	Kaynak Metin	Açıklama
	Шурочка, как же неправда? (Çehov, 2008, s. 11).	
E.M.1	Niye gerçek olmasınmış Şuroçka? (s. 44).	Şaşkınlık, beklenmeyen cevap gibi ifade durumlarını içerir.
E.M.2	Şuroçka, nasıl doğru değil? (s. 88).	

Örnek 22

	Kaynak Metin	Açıklama
	Ну, как же ты подаешь? Принес бы какого-нибудь варенья... Кружовенного, что ли... (Çehov, 2008, s. 3).	
E.M.1	Şu yaptığın işe bak! Reçel de getirseydin ya... Bektaşî üzümü filan... (s. 48).	İkinci tonlamada güçlü bir belirtme söz konusudur. Ç2, bağlama göre bir çeviri yapmıştır.
E.M.2	Çayın yanında bir şey getirilmez mi? Reçel koysaydın bari! Bolca beктаşîüzümü reçelimiz vardı (s. 93).	

Örnek 23

	Kaynak Metin	Açıklama
	Боркин. А то как же? А вы разве уже не уверены? (Çehov, 2008, s. 20).	
E.M.1	Borkin: Ne demek istiyorsunuz? Yoksa siz kesin olarak inanmıyor musunuz? (s. 63).	İkinci tonlamada güçlü bir şekilde belirtme, şaşkınlık içerir.
E.M.2	Borkin – Ne demek istiyorsunuz? O kadınla evlenmek konusunda kuşkularınız mı var yoksa? (s. 111).	

3.1.8. Ну / Ну и

Ну ³ и обидится! : Alınır! / Hem de çok alınır!	Ну ³ и....: Güçlü bir şekilde belirtme.
Ну и обидится ¹ .: Alınır / Alınırsa alınsın.	Ну и ..... ¹ .: Önemsizlik, elzem olmama durumu

Örnek 24

	Kaynak Metin	Açıklama
	Ну, так говори же: в чем? (Çehov, 2008, s. 25)	
E.M.1	Peki söyler misin? Niçin? (s. 76).	Üçüncü tonlamada kullanılarak söylenmesine yönelik güçlü bir istek vardır.
E.M.2	Peki, söyler misin, suçun nedir? (s. 126).	

Örnek 25

	Kaynak Metin	Açıklama
	Ну, так возмутись, закричи на меня, затопай ногами. Ну? Начинай сердиться... (Çehov, 2008, s. 26).	
E.M.1	Aptallık edip buraya geldiğim için azarla beni. Tepin! (Sessizlik...) Hadi başla!.. (s. 77).	İkinci cümlede yer alan “Hy?”, bekleme anını belirtmek için kullanılmıştır.
E.M.2	Daha olmadı, aptallık edip buraya geldiğim için bana bağır, azarla, durduğun yerde tepin. Bekliyorum, başla hadi! (s. 127).	

Örnek 26

	Kaynak Metin	Açıklama
	Боркин (хохочет). Ну, ну... виноват, виноват (Çehov, 2008, s.1).	
E.M.1	Peki peki... Özür dilerim, özür dilerim...(s. 21).	Suçlu olma durumunu dile getirirken suçluluğunu kabullenme aşamasıdır. Üçüncü tonlama kullanımıdır.
E.M.2	Peki, peki, özür dilerim. Kusura bakmayın (s. 61).	

3.1.9.Да

“Да” sözcüğünün ilk anlamı “evet” olsa da ilgeç olarak kullanıldığında tonlama yardımıyla belirlenen bağlam içerisinde kullanımda yöneltilen soruya cevap verildiğinde onaylama, belirtme veya mevcut bilgiye ekleme anlamlarına gelebilir.

-Чего купить? Помидора? Ne alayım? Domates mi? -Да ¹ , помидора ¹ купи. Evet (evet evet), domates al.	Onaylama, güçlü bir şekilde belirtme.
-Да ² , помидора ² купи! Ha, domates al.	“Az kalsın unuttuyordum” anlamında kullanılmıştır.
Да, помидора ² купи! Bir de domates al.	Ekleme.

Örnek 27

	Kaynak Metin	Açıklama
	Да ведь нужно платить рабочим? (Çehov, 2008, s. 2)	
E.M.1	İşçilerin ücretini ödememiz gerekmiyor mu acaba? (s. 22)	Birinci tonlamada onay bekleyen soru cümlesi kullanımı vardır.
E.M.2	Yarın işçilerin ücretini ödememiz gerekiyor. Söyleyin, ödemeyecek miyiz? (s. 62)	

Örnek 28

	Kaynak Metin	Açıklama
	Э, да что с вами говорить!.. (Çehov, 2008, s. 2)	
E.M.1	Eee, daha ne söyleyeyim yani! (s. 23)	Birinci tonlamada eyleme yönelik güçlü bir belirtme, vurgu söz konusudur.
E.M.2	Anlaşılan, sizinle boşuna çenemizi yoruyoruz burada... (s. 63)	

Örnek 29

	Kaynak Metin	Açıklama
	Да черт меня возьми! (Çehov, 2008, s. 33)	
E.M.1	Şeytan canımı alsın benim! (s. 93)	Eyleme yönelik vurgulama, güçlü bir belirtme vardır.
E.M.2	Şeytan canımı alsın benim! (s. 145)	

Örnek 30

	Kaynak Metin	Açıklama
	Нет, ты не ей, а мне объясни, да так объясни, чтобы я понял! (Çehov, 2008, s. 33)	
E.M.1	Hayır, ona değil bana anlat, ama öyle anlat ki anlayabileyim! (s. 95)	Eyleme yönelik vurgulama, güçlü bir belirtme vardır.
E.M.2	Hayır, ona değil, bana anlat, öyle güzel anlat ki, her şeyi anlayabileyim (s. 147)	

Sonuç

Yabancı dil olarak Rusça öğretiminde öğrenciler konuşmacının söylenenlere yönelik çeşitli duygusal tepkilerini (hemfikir olma, anlaşmazlık, itiraz, yanlış anlamadan kaynaklı şaşkınlık, öfke vs.) anlamayı öğrenmelidir. Bunun için tonlama (türleri) dil öğrenim aşamasının bütünleyici unsurlarındandır. İşlevsel ve iletişimsel dilbilgisinin bir parçası olan ve sözel ifadede zengin ve çeşitli bir şekilde yer eden çok işlevli sözcükler, duygu ve düşüncelerin aktarımında dilin öncü öğelerindedir.

Çalışmada tonlamaya bağlı olarak anlamı değiştiği için dil öğrenimini karmaşıktıraran çok işlevli belli başlı sözcükler / sözcük öbekleri incelenmiş ve bunların Türkçedeki eş değerleri belirlenmiştir. Tespit edebildiğimiz çok işlevli sözcüklerin kullanımı A. P. Çehov'un *İvanov* adlı oyununun iki farklı çevirisiyle sınırlandırılmıştır. İncelenen örneklerden yola çıkarak her iki çevirmenin de genel olarak öfke, şaşkınlık, neşe, pişmanlık, şüphe, ikna, sabırsızlık gibi duyguları veya beklenmeyen cevap gibi durumları bağımsız olarak veya gerek görüldüğünde bağlama göre erek dile aktardıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle bazı örneklerde çok işlevli sözcüklerin bağlam içerisinde netlik kazanan anlamını ortaya koyabilmek için öncesinde ve sonrasında yer alan cümlelere ve /veya diyalog akışına yer verilmiştir.

Gerekli görüldüğünde çevirmenlerin ekleme veya çıkarma çeviri stratejilerini uyguladıkları belirlenmiştir. Çevirmenlerin söz konusu çeviri tutumunu benimsemiş olmalarında amaç; oyun dilinin temel özelliklerinden olan gündelik konuşma dilinin aktarımı ve anlatımda akıcılığın sağlanmasıdır. Çok işlevli sözcüklerin yazılı metne kıyasla sözlü dilde yansıtılması daha kolay olduğu için çevirmenlere yazıya aktarmada meşakkatli bir görev düşmektedir.

Örneklerden yola çıkarak her iki çevirmenin de tonlamayla işlevsellik kazanan, çalışmaya konu edindiğimiz sözlü ifadeleri aktarmada benzer tutum benimsedikleri söylenebilir. Çevirmenlerin erek dilde anlam karşılığını sağlayacak şekilde, bağlama göre çok işlevli sözcüğün kodladığı anlamları, Türkçedeki “tepkiler”i düşünerek yapılandırdığı çıkarımında bulunmak mümkündür. Bu çalışmanın özellikle Rusçada dilbilimsel çeviribilim alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlanması umulmaktadır.

Kaynakça

- Börekeçi, M. (2005). Türkçede Vurgu- Tonlama-Ölçü-Anlam İlişkisi. *KKEFD*, 12, 187-207.
- Çehov, A. P. (2002). *Anton Çehov Bütün Oyunları I*. (A. Behramoğlu, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çehov, A. (2006). *Bütün Oyunları 1*. (M. Özgül, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Çehov, A. P. (2008). *İvanov*. Erişim adresi: <https://all-the-books.ru/books/chehov-anton-ivanov>.
- Dalkılıç, L. Ç. (2015). Rusça Ulusal Derlemi: Oluşumu, Amacı ve Perspektifleri. *Turkish Studies*, 10(10), 341-360.
- Dalkılıç, L. Ç. (2016). Rus Dilinde Kiplik Parçacıkları: Anlamı, Dildeki İşlevi ve Çeviri Sorunları Üzerine. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 5(1), 167-198.
- Fedorov, A. V. (2002). *Osnovi Obşçey Teorii Perevoda (Lingvistiçeskiye Problemi)*. Moskva: Filologiya Tri.
- Komissarov, V. N. (1999). *Sovremennoye Perevodovedeniye*. Moskva: ETS.
- Ojegov, S. I. (2005). *Slovar Russkogo Yazıka*. Moskva: ONIKS 21 Vek, Mir i Obrazovaniye.
- Olçay, T. (2020). A. P. Çehov na Turetskoy Stsene. *Sotsiokulturnoye Prostranstvo Rossii i Zarubejya: Obşçestvo, Obrazovaniye, Yazık*, 9, 114-121.

- Pankov, F. (2004). Problema Polifunksionalnosti Nareçiy (Na Primere Leksemi Blizko). *Yazık, Soznaniye, Kommunikatsiya*, Moskva: Maks Press.
- Petrova, N. E. (2019). Sovremenniy Printsipı Opisaniya İntonatsionnoy Sistemı (Na Materiale Russkogo i Angliyskogo Yazıkov). *Baltiyskiy Gumanitarniy Jurnal*, 3(28), 331-335.
- Rozental D. E., Golub İ. B. ve Telenkova M. A. (2004). *Sovremenniy Russkiy Yazık*. Moskva: Ayris-Press.
- Stanislavski, K. (2021). *Anton Çehov ve Oyunları Üstüne*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Asude Kitaplar.
- Syuy, H. (2003). *Polifunksionalniye Slova v Russkom Yazıke Kak Problema Russko-Kitayskih Slovarey* (Yayınlanmamış doktora tezi). MGLU, Moskva.
- Şevtsova, A. K. (2010). Prosodiçeskaya Organizatsiya Zvuçaşçey Reçi Kak Faktor i Rezultat Yeyo Variativnosti. *Acta Germano-Slavica*, 4, 102-112.
- Taranuha, L. V. (2006). İntonatsionniye Konstruktsii Kak Sredstva Fonetičeskoy Organizatsii Reçi. *Nauka Yuurgu: Materialı 66-Y Nauçnoy Konferentsii. Sektsii Sotsialno-Gumanitarnih Nauk*, 584-586.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (t.y.). Tariz. Erişim adresi: www.tdk.sozluk.gov.tr
- Örneklendirmede Kullanılan Kaynaklar**
- Dostoyevski, F. M. (2006). *Prestupleniye i Nakazaniye*. Moskva: Mir Knigi.
- Veliçko, A. V. (Ed.). (2018). *Kniga o Grammatike Russkogo Yazıka (Dlya Prepodavateley Russkogo Yazıka Kak İnostrannogo)*. SPB: Zlatoust.
- Natsionalniy Korpus Russkogo Yazıka (HKPЯ) Rusçanın Ulusal Derlemi (RUD). Erişim adresi: www.ruscorpora.ru.

Summary

Translation is one of the methods used in foreign language education. Translation allows for a healthy evaluation of learning outcomes. The ability to express an oral or written text in another language and to convey ideas, feelings and emotions at a higher level is important in terms of ensuring the equivalence of translation. Multifunctional words, which are widely used in Russian, have connotations as well as their basic meanings and can gain new meanings according to their positions in the sentence. For this reason, multifunctional words are among the difficulties encountered during translation and language learning-teaching phase.

There are many multifunctional words in Russian. Multifunctional words are the units that we encounter especially at the communication level of the language. The translation of multifunctional words is essential in order to keep the flow of emotions in the source text alive in the translated text and to reflect the narrative language to the reader.

Students learning Russian as a foreign language encounter multifunctional words such as “да, ну, же, ведь”, which are difficult or even impossible to find meaning, and therefore easier to ignore sometimes. When the words in question are used alone, it may be easy to find their meaning, or they may be unnecessary in the translation of the sentences where emotions are not needed to be expressed. When students encounter word combinations such as Да ну же!, ну что же, ну и что, всё-таки, как же, да нет, they have difficulty in translating them into the target language without considering the context.

It is important to consider intonation and context in clarifying the target language equivalent of multifunctional words. Russian is a musical language. For this reason, intonation in the language has an important place. Intonation is an important language element that adds meaning to the expressions spoken and the emotions they convey. In other words, the emotional color of the sentence becomes clear thanks to intonation. Elements such as tone of voice (lowering and raising the voice), body movements and gestures are important in intonation, where emotion is reflected in the voice and body language. Intonation is difficult in written language. Since it is based on sound, it appears in oral speech, but in written expression, intonation is created within the context. The study is based on Ye. A. Brizgunova's classification for intonation. Seven types of intonation structures in this classification are described. The meaning diversity and equivalence of multifunctional words, which complicate language learning because their meanings change depending on intonation, are examined through the translation of literary works into Turkish. The translations of A. P. Chekhov's play "Ivanov", which was translated by Ataol Behramoglu and published in 2002 by İsbank Culture Publications and translated by Mehmet Özgül, by Cem Publishing House in 2006 are examined in the study. Phonological comparison, observation and explanation methods have been used in the study.

Based on the analyzed works, it has been observed that both translators generally convey emotions such as anger, surprise, joy, regret, doubt, persuasion, impatience, anxiety, intense desire, or unexpected response to the target language independently or when necessary, depending on the context. For this reason, in some examples, in order to reveal the meaning of the multifunctional words in the context, the sentences before and after the sentence with the multifunctional word are also included. It has been determined that translators apply addition or omission strategies when deemed necessary. The aim of the translators adopting the aforementioned translation strategies is to ensure the transmission of the spoken language and fluency in the translation of theater scripts. Since multifunctional words are easier to reflect in spoken language than in written language, translators have an arduous task to include multifunctional words in the written language. Based on the translations examined in this study, it can be said that both translators adopt a flexible attitude in conveying verbal expressions that gain functionality with intonation. It is hoped that this study will contribute to the future studies which is to be carried out in the field of translation studies, especially in Russia.